

Laulumies 2015/1

Etupäässä takapäässä

Laulu-Miesten satavuotisjuhlamatka Japaniin

26. 2. – 10. 3. 2015

*Asakusa
Kannon.*

Torstai 26.2.2015 – perjantai 27.2.2015:

Helsingistä Tokioon

KUVA YLLÄ SEKÄ KANNEN KUVA: JOHN SCHULTZ

Sataa Laulu-Miesten vuotta juhlittiin koko vuosi 2014, ja juhla jatkui, huipentui ja päättyi helmi-maaliskuussa 2015 toteutettuun lähes kaksiviikkoiseen Japaninmatkaan, jossa isäntäkuorojen ja -orkesterin kanssa yhdessä laulettiin Tokiossa Sibeliuksen Kulervo sekä neljällä paikkakunnalla a cappella -konsertti. Matkan onnistumiseen vaikutti suuresti paikallinen, ahkera yhdyshenkilömme Chifuru Matsubara. Nyt julkaistavan matkakertomuksen on kirjoittanut painettua Laulumies-lehteä kymmenvuotiskauden 2000–2009 toimittanut Laulu-Miesten jäsen Mika Ainola, jonka otsikolla ”Etupäässä takapäässä” kirjoittamat pakinat noiden vuosien ajaksi vakiintuivat lehden kunkin numeron viimeiseksi kirjoitukseksi.

KAIKKI TULIVAT AJOISSA Helsinki-Vantaan lentoasemalle, saimme matkalippumme ja pääsimme matkaan. Lentoajaksi ilmoitettiin yhdeksän tuntia kymmenen minuuttia.

Lentomme oli etuajassa puolisen tuntia, ja jo paljon ennen kello kymmentä olimme Tokio-Naritassa. Torstai-iltapäivä oli vaihtunut perjantiaamupäiväksi ja meiltä oli

kadonnut yksi yö; aikaeroa on seitsemän tuntia. Ennen matkaamme olimme laulaneet lähtökonserтин Helsingin kaupungintalossa omille kutsuvieraillemme. Matkamme oli saanut rahoitusta kulttuuritukena opetusministeriöltä veikkausvoittovaroista, ja sen kunniaksi Veikkaus oli pyytänyt johtajamme Matti Hyökin käynnistämään lottokoneen 21. 2. 2015. Tätä varten Veikkaus kävi kuvaamassa harjoituksiamme ja saimme julkisuutta juuri matkan alla. Matkaamme olivat tukeneet sekä Suomen että Japanin Sibelius-seurat. Japanin Sibelius-seura olikin matkallamme merkittävänä tukena ja taustajärjestäjänä.

Naritassa Chifuru Matsubara oli vastassa, samoin matkatoimiston kaksi opasta. Hotelliin ei vielä päässyt. Matkustimme kahdella bussilla buddhalaiseen Asakusa Kannon -temppeliin tai oikeammin tempelialueelle. Temppleri oli sodassa pommitettu, mutta rakennettu uudelleen. Vaaleanpunaisia lootuskukkia oli kattoon maalattuna, samoin naisia. Tempelialueella ja rakennuksissa oli paljon eri kokoisia patsaita. Yli tuhat vuotta sitten jokialastajat olivat saaneet verkkoonsa seisovaa Buddhaa esittävän patsaan ja heitettyään sen takaisin jokeen onkivat sen uudelleen seuraavana päivänä ja päättivät pystyttää tempppelin. Buddhalaisia on vähemmistö, mutta paljon. Pääuskonto on shintolaisuus. Opas kertoi, että kristittyjä on yksi prosentti. Muistan nuoruudessani lukeneeni uutisen, jossa kerrottiin Japanin asukasluvun olevan 123456789, joka on sorobanissa, japanilaisessa helmitaululaskennassa, tärkeä luku. Tuo luku on helppo muistaa ja siitä on helppo laskea prosentti, kun ei tarvitse siirtää pilkkua, vaan riittää, että jättää kak-

Uutta ja vanhaa: Asakusa Kannon -temppeli ja Tokio Skytree.

si viimeistä numeroa pois, eikä sittenkään tarvitse laskea, montako numeroa lukuun jää. Väkiluku on tuosta hieman kasvanut. Buddhalaisuuden ja shintolaisuuden tuhatvuotisesta yhteenkasvamisesta ja uudesta määräyksestä erottaa ne saimme matkamme aikana kuulla myöhemmin lisää. Shintolaisuudessa on kahdeksan miljoonaa jumalaa, buddhalaisuudessa ei ensimmäistäkään, joten yhteensopivuus on erinomainen.

Alkajaisateria Tofuro-ravintolassa.

Pääsimme sitten hotelliimme, Shinjuku Washington, Tokion Shinjuku-nimisessä kaupunginosassa, joka ilmeisestikin on voimakkaasti kasvava kaupungin läntinen keskus. Illalla oli ohjelmassa vain yhteinen, kuoron tarjoama tempurapäivällinen Tofuro-nimisessä ravintolassa, jonne kävelimme. Matkan varrella, lähellä hotelliamme oli mielenkiintoinen rakenne: noin kolmannen kerroksen tasalla oli puolikaaren muotoinen katettu kävelysilta, joka yhdisti leveän kadun eri puolilla olevat rakennukset toisiinsa. Tämä yhdyskäytävä haaraui sitten edelleen sillä puolella, jolle puolikaari avautui ja jolla yhdistetyistä taloista korkeampi oli. Korkeampi talo oli hyvin korkea, ja se haaraui jostain puolivälinsä tienoilta ja

kaksi samanlaista tornia nousi korkeuksiin, ja tämä paritorni näkyikin kauas ja oli hyvä maamerkki. Sillä puolella katuä yhdyskäytävä yhdisti vielä viereisenkin talon samaan kompleksiin.

Yksi juoma sisältyi ja moni, joka ei tilannut sakea, tilasi saken toiseksi juomakseen. Eräs rantakuorolaisemme oli juuri matkamme alla toivottanut meille hyvää matkaa ja liittänyt toivotukseensa hurskaan toivomuksensa: ”Jos nyt kuitenkin kävisi niin, että joutuisitte Japanissa lumituiskuun niin toivokaamme, että se olisi sakea...” Ruokalajeja oli ainakin seitsemän ja puikoille, lautasille ja kulhoille riitti käyttöä. Meillä oli oma kabinetti, jossa oli lattiassa syvennys kolmen lähes reunasta reunaan ylettyvän

pöydän alla. Istuimme tiiviisti vierekkäin lattialla tyynyjen päällä, jalat pöytälevyn levyisissä syvennyksissä. Kengät piti jättää eteiseen. Ensimmäinen vahinkoni sattuikin sopivasti heti: roiskutin soijakastiketta vaaleille matkahousulleni. Ainoat vaihtohousuni olivat frakin housut sekä verrytelyhousut. Vielä eivät verkkarini päässeet käyttöön. Poistuessamme ravintolasta sangen hyvin itse kukin sai omat kenkensä takaisin, vain yksi jäi ilman, mutta piti jäljelle jääneitä kenkiä seuraavaan päivään, jolloin sai vaihdossa omansa takaisin. Tossuasiassa kurinpitolautakunta ei kokoontunut ronkaisemaan.

Ravintolasta palattuamme avattiin Räikkösen baari. Tästä ilmoittaessaan matkanjohtajamme Keijo, jota totuimme japa-

nilaiseen tapaan kutsumaan nimellä Kejo, kertoi jet lagista ja univaikeuksista ja ilmoitti jakavansa melatoniinia halukkaille hotellin aulassa noin kymmenen minuutin ajan. Kejo on asunut Tokiossa vuosikaudet, kun oli yhdeksänkymmenluvulla Yhdyspankin edustajana keräämässä rahaa, siis rahoitusta, laman alla kouristelevalle Suomelle. Hän osasi neuvoa meitä tavattoman paljon, ja neuvoja tarvitsimme, koska japanilainen kulttuuri on erittäin vaikeasti lähestyttävissä. Japaninkielessä ei ole ärrää eikä kai kovasti diftongeja eikä tietenkään skandeja, joten matkanjohtajastamme tuli Kejo Laikkonen, ja piti varoa, ettei sekoittanut kahta alempaa kakkosbassoa: Räikkönen ja Läikkö.

Lauantai 2015-02-28

Kolmas matkapäivämme: toinen päivämme Tokiossa

Olimme majoittuneina kahden hengen huoneisiin taiteellista ja hallinnollista johtoaamme ja solistiamme lukuunottamatta sekä lukuunottamatta matkalle viimeisenä ilmoittautunutta keskiuusmaalaista maali-kauppiasta, joka oli jäänyt parittomaksi ja saanut valoisan yksinäishuoneen.

Oma huonekuntani, jonka kokoonpano on Laulu-Miehissä syntynyt ja pysynyt samana viime vuosituhannelta asti, nautti aamiaisen hotellimme Yanichi-ravintolassa, joka on ylimmässä, kahdennessakymmennessäviidennessä kerroksessa. Jono oli hissiaulaan asti. Jonkin ajan jälkeen pääsim-

me parikymmentä tuolia leveälle tuoliriville istumaan ja pian sillä siirryttyämme tuolilta toiselle pääsimme neljänistuttavalle sohvalle kahden nuoren japanittaren kera ja sitten ihan pian sisään. Jono veti hyvin.

Aamiaiselle oli pöytiinohjaus ja se näytti merkitsevän, ettei jonoa juurikaan ollut paitsi tuoleilla, sohvalle ja hissiaulassa. Aamiainen oli buffet, ja siinä oli erikseen länsimainen aamiaispöytä ja japanilainen. Kanssamme samaan aikaan oli muitakin huonekuntiamme ruokailemassa yläkeran maisemaravintolassa ja lisää veljiämme näimme jonottamassa poistuessamme,

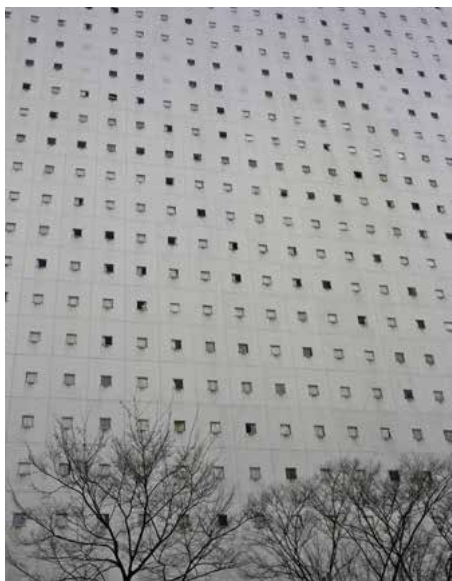

JOHN SCHULTZ

*Aamiainen 25. kerroksessa. Kadun yllä viras-
totalokompleksin puolipyöreä kävelysilta.*

mutta osa tuli kanssani samaan hissiin et-
siäkseen jonkin toisen hotellimme neljästä
aamiaraisravintolasta.

Huonetoiverini kanssa noudatimme
oppaan ohjetta ja kävimme katsomassa nä-
köalat aivan hotellimme lähellä sijaitsevan
virasotalon kummakin tornin neljännes-
täkymmenennestäviidennessä kerroksesta.
Tämä virasotalo osoittautui samaksi raken-
nuskompleksiksi, jonka yhdyskäytäviä edel-
lisenä iltana olin ihaillut. Paritorni oli hal-
linterakennus 2, sen kanssa samalla puolen
katua oli matalampi hallintorakennus ykkö-
nen ja toisella puolen katua lisää hallintora-
kennusta. Olimme siis Tokion länsipuolella
ja näimme länteen esteettä Fujivuorelle asti,
ja melkein esteettä etelään Tokionlahdelle.
Idän suunnassa oli lähelläkin korkeita ta-
loja, mutta näimme Tokio Skytreen, jonka
olimme nähneet jo lentokentältä tullessam-
me ja myös buddhalaistemppeleissä käydes-

ARNO RAUTAVARA

Hotellimme ikkunat.

sämme se oli hyvä maamerkki, sillä se oli
aika lähellä, ja se on Dubaita lukuunotta-
matta maailman korkein.

Päivän ohjelmassa oli ”vain” harjoitus
paikallisen kuoron Oedo Choralis kans-
sa. Harjoitus kesti viisi tuntia. Kullervossa
oli myös orkesteri mukana, ja kylläpä rie-
mastuttavan ihana oli orkesterimme nimi:
”Ainola Symphony”.

Tokion pisararata.

HARRI RUTTU

Hotellista lähtiessä edellisiltana vaihtuneet kengät palasivat omistajalleen. Asemalle menimme tunnelia pitkin Chifurun johdolla. Junamatkalla harjoitukseen hukkasini matkalippuni, kun en sitä älynnyt ottaa takaisin koneesta, joka sen sitten söi. Chifurun avustuksella pääsin perille. Junamatka keltaisella junalla oli yhden pysäkin verran pohjoiseen hotellimme läheiseltä Shinjuku-asemalta, joka on vilkas asema: mukaanluettuna yhteydessään olevat metroasemat sen läpi matkustaa päivisin kolme ja puoli miljoonaa matkustajaa, oli oppaamme tulopäivänä kertonut.

Harjoituksemme oli sellaisessa harjoitussalissa, jota Tokion sinfoniaorkesteri käyttää. Rakennuksen ulkoseinässä oli risti, muttei paljastunut, minkä kristillisen seurakunnan tiloissa olimme.

Harjoitus alkoi molempien kuorojen äänenaukaisulla, jonka Matti veti. Johtajan komennosta me laulumiehet siirryimme pois muodosta ja Matti johti japanilaiskuoroa, joka lauloi Valkeat kaupungit ja Venematkan. Yllätyin japanilaisten erinomaisesta osaamisesta, vain paikallinen tapa lausua u y:nä oli systemaattinen ja selvä, mutta

yhteisharjoituksessa kerkisin tästä sanoa kolmellekin vierustoverilleni ja heti kuulin korjauksen. Ehkä konsonanttien lausumisesta tai jostakin olisi jotain vierasta voinut kuulla, mutta selkeää ja ymmärrettävää suomea he lauloivat, ja selvittivät Madetojan koukerot erinomaisesti. Kysyin yhdeltä vierustoveriltani kuorosta ja sain kuulla, että se on noin kymmenen vuotta sitten perustettu ja siinä edelleen noin puolet laulajista on peräisin siitä yliopistokuorosta, jonka laulajista kuoro muodostettiin, kun toiselle paikkakunnalle eli Tokioon oli kerääntynyt paljon saman kuoron entisiä laulajia, jotka halusivat yhdessä jatkaa harrastustaan. Kuoron keski-ikä on arviolta puolet meidän kuudestakymmenestämme, joukossa joku- nen vähän vanhempi.

Lauloimme a cappella Lauulu-Miesten rivijärjestyksessä, edestä lukien: 2t, 1t, 1b, 2b. Meitä ykkösbassoja oli niin paljon, että perustimme toisen ja kolmannen rivin väliin, reunaan, ylimääräisen rivimme kahden japanilaisnuorukaisen kanssa. Olimme riveissämme vuorotellen, siis japanilaiset suomalaisten välissä ja suomalaiset japanilaisten. Mutta kuoromme täydensivät

Kullervo-harjoitus.

Kapellimestari Yuri Nitta.

toisiaan: edessäni istui neljä japanilaista ykköstenoria vierekkäin ja takanani neljä suomalaista ykkösbassoja.

Harjoittelimme Matin johdolla Valkeat kaupungit ja Venematkan, ja myös Finlandia-hymnin ja loppukaneetin. Sitten oli vuorossa Kullervon harjoitus ensin ilman orkesteria. Kun Matti sitten aikansa harjoitettuaan kysyi, missä on Juri, jonka oli määrää johtaa Kullervon esitys, kävi ilmi, että Juri olikin koko ajan pianon takana istunut nainen.

Olin jo tulopäivänämme kertonut ainakin yhdelle matkatoverilleni, että oppaamme ollut nainen nimeltä Aki toi mieleeni YL:n satavuotisjuhlan. Olen näet kerran Tallinnassa kertonut oppaana ollelle naiselle

Kullervo, Yuri Nitta ja Kullervon sisar.

JOHN SCHULTZ

nimeltä Olli, jonka sukunimi muistutti nimeä Rantaseppä, että on suomalainen miespuolinen oopperalaulaja, jonka nimi on Olli Rantaseppä, jonka olen kuullut laulavan YL:n satavuotisjuhlakonsertin solistina.

Japanitar johti sitten Kullervon orkesteriharjoituksen. Ainola-orkesteri soitti; pientä vaikeutta oli, kun johtaja yleensä näytti kuoron lähdöt selvästi, mikä olikin tärkeää, koska osa Laulu-Miehistä lauloi Kullervon ulkoa, muttei ihan aina näyttänyt niin selvästi. Kullervossa olimme stemmablokeissa, johtajasta katsoen vasemmalta oikealle 2t, 1t, 2b, 1b. Ykkösbasson pää tuli kerran sisään tahtia etuajassa, mutta pääsimme kyllä yhteiseen säveleen. Hyvä Kullervo oli tiistaiksi odotettavissa. Kullervon jälkeen harjoiteltiin Finlandia.

Harjoituksen aikana Juri ja Chifuru sai-

Illallinen Tokiossa.

vat kuorollemme päätyneet kaksi Suomi-Japani-lippumerkkiä rintaansa. Loppuilta oli sitten vapaata. Sunnuntai oli ensimmäinen konserttipäivämme.

Sunnuntai 2015-01-03

Neljäs matkapäivämme, kolmas päivämme Tokiossa ja ensimmäinen konserttimme

Sunnuntaina huonekuntamme suunnitti jälleen aamiaiselle 25:nteen, mutta tällä kertaa ei ollut mennessä lainkaan jonoa eikä pöytänohjaamista. Olimme niin varhain liikkeellä, että odottelimme lähtemistä, kunnes huomasin, että sunnuntaisin aamiainen alkaakin puoli tuntia aikaisemmin. Valitsimme pöytämme maisemaikkunoi- ta vastapäätä olevasta syvennyksestä, josta sitten katselimme pienemmästä ikkunasta epäedullisempaan suuntaan.

Kuoron puolesta oli ohjelmaa koko päi-

väksi, ja päivää täyttämään riitti yksi ohjelmanumero: konsertti sekä sitä edeltävä harjoitus sekä karonkka. Konsertti alkoi kello 14 Meguro Persimon Hallissa.

Konserttipaikalle menimme kahdella bussilla. Ihan kaikkia ei ollut saavuttanut matkanjohtajamme ohjeen muutos, että vaatteet voi vaihtaa paikanpäällä, joten meistä sitten osa oli koko ajan frakissa, osa ei. Isäntäkuoromme Oedo Choralis lauloi kanssamme konsertin loppuksi Valkeat kaupungit ja Venematkan sekä salista Fin-

Japaninmatkan ensimmäinen konsertti.

JOHN SCHULTZ

landian. Ennen pikkukuoron Poulencia oli tauko, siihen asti isäntäkuoromme kuunteli meitä katsomosta, etupermannolta sekä sivu- ja varsinkin takaparvelta, mutta siirtyi sitten takahuoneeseen. Kun odottelimme lavallemenoa pikkukuoron vielä laulaessa, totesin ainakin jonkun isäntäkuorolaisen hyräilevän mukana p. Fransiskuksen rukouksia.

Salissa oli erinomainen akustiikka, oli sekä helppo että vaikea laulaa, kun kaikki äänet kuuli, mutta omaa stemmaa ei aina kovin vahvasti mistään suunnasta. Salissa oli erään laulumiehen laskemana 1250 paikkaa ja yleisöä arvioin olevan noin neljä-viisisataa. Pekka otti ja me peesasimme Karjalan kunnaitten kolmannessa säkeistössä koko säkeistön mittaisen piano pianissimon, joka lienee hiljaisen laulun ennätys ainakin Lau-lu-Miesten uudemmassa historiassa. ”Vie

sinne mun kaiho pohjaton...”

Konsertin lopuksi Oedo Choralis ensin tuli korokkeelle jättämillemme kolmelle tyhjälle riville, mutta kakkostenorimme ottivat eturiviin japanilaiset niin, että joka toinen oli Oedosta ja joka toinen LM:stä. Valkeain kaupunkien ja Venematkan jälkeen hajaannuimme salin neljälle käytävälle ja lauloimme Finlandian. Annin laulu jätettiin pois, koska olisi ollut hassua siinä asettelussa, että suomalaisilla olisi ollut oma laulu. Poistuin lähimmästä ovesta eteisaulaan, jossa karonkan oli määrä olla. Minulla ei ollut vaihtovaatteita eikä mitään takahuoneeseen vietävää eikä haettavaa, joten jäin aulaan seisoskelemaan. Kolme ensimmäistä saamaani palautetta olivat: ”Bravi!”, ”Appreciate” ja ”Wonderful”.

Konsertissa Chifuru juonsi ja ilmeisesti kertoi perusteellisesti, mitä lauluissa

sanottiin. Eräs kuulija mainitsi, että Chifuru oli kertonut Kalevalan ilmestymisestä olevan yö ja 180 vuotta. Kotiin palattuamme saimme tietää, että tämän päivän Helsingin Sanomissa oli Eino Linnalan ainoan lapsen ja oikeudenomistajan, Marja Linnankiven kuolinilmoitus. Linnalan suvussa vaihtuu sukupolvi, Eino Linnalan mieskuorolaulujemme projekti etenee kohti loppusuoraansa ja myös Laulu-Miehille toisen vuosisadan alkaminen merkitsee uudistumista ja uusia haasteita.

Iso ständimme, joka juhluvuottamme vapun varaslähdöstä asti konserteissamme oli julistanut, oli aulaassa, japaninnettuna ja päivitettyinä. Sen siirtämistä japanilaiset pähkäsivät, ja syykin selvisi. Sivuhuoneesta tuotiin pyörien päällä kulkevia pöytiä, ja ständimme tukki kulkuväylän. Ehti jo yksi laulajatoverini todeta, että tämä on kaikkien aikojen terveellisin karonkka. Mutta japanilainen tehokkuus näkyi kyllä. Hups, ja pöydät olivat koreina. Terveellisyys vaihtui hetkessä a-vitamiinin nauttamiseen. Ravintoa oli puikoilla syötävää, kasviksia, makrillia ja jotain lihaisempaa. Juomia oli kylmästä teestä ja virvoitusjuomista olueen ja sakeen.

Sakea sain ensin sormenleveyden, mutta totesin myöhemmin, että niukkuus oli hyvä, siis olisi ollut hyvä. Sake oli laulajatoverini kuuleman mukaan jonkun kuorolaisen läheisen valmistamaa.

Lauloimme Annin laulun ja kaikki yhdessä Izataten. Välissä Yte johti Metsämiehen juomalaulun ynnä muuta. Huomasin yhden japanilaishuorolaisen tutkivan nuottikirjaa, ja kun huomasin laulun suomalaiseksi, kysyin, haluaisiko hän apua tekstin lausumiseen. Mutta ei, hän kaipasi apua stemman opiskeluun ja hänen hyräilyään hetken kuultuani bongasin lähimmän oman kakkosbassomme pitämään stemmaharjoitusta, jonka päätyttyä laulu sitten ”esitettiin”, kun kaikkia ääniä oli kerätty mukaan, sillä seuraksella, että lauluun yhtyivät kaikki, jotka vähänkin osasivat, eli kaikki: Oedo Choralis oli harjoitellut perusmerkkilaulujamme. Kirja oli mieskuoroliiton perusmerkkikirja, ja sen lauluja sitten laulettiin enemmänkin, ja kirjan ääreen kerääntyi väkeä sitä tavaamaan. En minäkään Die Nachtia ulkoa osannut, vaan kurkin olan yli minäkin.

Virallisessa osuudessa Oedo Choraliksen

Karonkassa Takuya Yamawaki saa Laulu-Miesten julkaisemia levyjä ja nuottikirjoja.

JOHN SCHULTZ

johtaja Takuya Yamawaki sai Laulu-Miesten laulut I–III ja Linnala-nuottikirjan sekä Linnala-levyt 1–2 ja lupauksen kolmannesta, jonka puheenjohtaja kertoi ilmestyvän vuonna... (empimistä)...

Vapaassa seurustelussa kävi ilmi, että Kullervon sisarta laulava solisti myös osaa

suomea ja on ollut Suomessa opiskelemais Izumi Tatenon vaimon Maija Holopaisen oppilaana. Sekä Kullervon kapellimestari että solistit oli kutsuttu tähän konserttiin, Kullervo tosin ei ollut päässyt.

Palasimme ehjin nahoin hotellille ja totesimme, että olipa hyvä konsertti ja karonkka.

Maanantai 2015-03-02

Viides matkapäivämme, neljäs päivämme Tokiossa; kaupunkipäivä, ei lainkaan yhteistä ohjelmaa

Maanantai oli Tokion kaupunkipäivämme, ja huonekuntamme suunnisti aluksi eri aamiasravintolaan, joita siis oli hotellissa yhteensä neljä. Menimme annexiin, hotellin lisärakennukseen, joka on korkea sekin, mutta matalampi kuin päätal. Olimme edellisenä aamuna katselleet yläravintolasta maisemaa annexin yli. Aamiaishuone on pohjakerroksessa ja siitä oli maisemanäkymä eräänlaiseen kaupunkibonsaipuutarhaan, jonka taustalla oli betoniseinä. Sekä ”kukkapenkkiä” että taustaseinää peitti muratti. Annexinkin aamiainen oli buffet, muut kaksi tarjolla ollutta vaihtoehtoa, amerikkalainen ja japanilainen aamiainen, olivat valmiita annoksia, joita emme käyneet testaamassa, mutta kuulimme, että ainakin japanilainen aamiainen oli runsas. Annexin buffetaamiainen muistutti päätal-
lon yläkerran aamiaista, mutta oli pienempi, ehkä hieman suppeampi, mutta runsas, ja myös erilainen; yläravintolan omelettien sisällä oli jauhelihaa, siis eräänlainen munakkaalla leivitetty jauheliha”pihvi”, mutta

annexissa oli munakas munakkaana ja lihapullat lihapullina. Juustoa emme koko matkallamme nähneet minkään hotellimme aamiaistarjonnassa paitsi jossain mozzarellaa, ja tofupohjaisia juustontapaisia oli kyllä.

Kukin matkasi, minne matkasi kaupunkipäiväänsä viettämään, mutta huonekunnallani oli ainakin yksi yhteinen kohde ainakin joidenkuiden kuoroveljiemme kanssa: Ginzassa oleva suunnattoman suuri kalatori Tsukiji. Me olimme myöhään liikenteessä, koska olimme päätyneet hankkimaan kahden päivän metrolipun, jota emme olleet etukäteen ostaneet, mutta liikkeet, joissa tiesimme niitä myytävän, avattiin vasta klo 10. Ylimääräistä aikaamme käytimme menemällä aseman eteläpuolella radan toisella puolella hotellista katsottuna olevaan puistoon, joka olikin kiinni, koska oli maanantai. Palatessamme kuljimme koulun ohi. Kiinnitin huomiotani siihen, että koulu-
laisilla oli erilaisia koulupukuja. Jalkakäytävällä oli jos jonkinlaista myyjää ja mainoksenjakajaa, ja kysyimme yhdeltä mistä on

kysymys. Saimme vastauksen: ”Exams.” Siis ilmeisestikin oli pääsykoe ja mahdollisesti juuri tähän arvostettuun kouluun. Japanissa lapsen saaminen hyvää kouluun on tavattoman tärkeää. Myöhemmin kuulumme, että kouluvuosi alkaa huhtikuun alusta.

Olimme kalatorilla, kun se oli jo suljettu, mutta näimme hallin suuren koon ja yhden ison ja lihavan kalan ja monta, monta isoa kalanpäätä. Jo menomatalla Ginzan asemalta kalatorille näimme Ginzan teatterin. Kävelimme kalatorilta keisarillisen palatsin puistoon, jossa vastaamme käveli matkanjohtajamme Kejo; hän oli nostalgia-kierröksellä, oli jo käynyt lastensa koulussa, ja näytti työpaikkansa talon ja kertoi alueesta. Hän oli aikoinaan asunut läheisessä hotellissa, ja silloin oli vielä kunnioitettu määräystä, etteivät keisarillisen puiston lähellä olevat rakennukset saaneet olla korkeampia kuin keisarillinen palatsi, mutta sitten oli ruvettu rakentamaan pilvenpiirtäjiä ja hotelliakin oli korotettu paljon korkeammaksi.

Palasimme monen tunnin retkeltämme pienille nokkaunille, jotka venähtivät niin, että huomasimme auringon laskeneen. Kävimme virastotalon 45:nnessä katsomassa yömaiseman, ja upea oli sekin, mutta isomusakasa Fuji ei pimeässä näkynyt.

Erkaannuimme toisistamme, ja lähdin metrolipullani Tokiota ymmärtämään. Kiersin kerralla kaikki kaupungin nähtävyydet, osan niistä hyvinkin kaukaa. Virastotalon lähellä olevalla metroasemalla hypäsin junaan, katsoin, mihin juna menee, ja matkustin mahdollisimman kaukaiseseen huitsinnevadaan, jonka nimi alkaa K:lla. Nousin maanpinnalle ja huomasin edessäni nelikerroksisen talon, joka meilläkin luoki-

teltaisiin pienkerrostaloksi. Sen vieressä oli buddhalaistemppli, joka oli suljettu, olihan myöhä, mutta pari sanaa vaihdoin ros-kia portista vievän ilmeisesti vahtimestarin tai munkin kanssa. Lähellä oli alueesta kartta, ja karttoja oli ylipäättään bussipysäkeillä ynnä muualla hyvin, ja kun huomasin, että lähellä oli joki, menin siihen suuntaan.

Näin pian Tokion Skytreen, taivaanpuun, jota olinkin jo joka päivä joltakin etäisyydeltä katsellut, ja myös ison, kulanvärisen runsaudensarven joenrannan matalahkon talon katolla. Siitä olimme tuloamunamme kuulleet, kun tempplievierailulle mennessämme olimme ohi ajaneet, olikohan puhelinyhtiön vai panimon talo. Joki lienee sama, josta Buddhanpatsas vuosisatoja sitten kahdesti ongittiin. Kävelin joen yli ja seuraavaa siltaa takaisin. Ohitin tietyömaan sellaisessa kohdassa, jossa kulki kolme tietä päällekkäin, ja alimmassa korjattiin ilmeisesti holvisillan kaarta; kolme vanhahkoa miestä oli vartioimassa työmaata. Kävelin samalle K:n metroasemalle ja huomasin kulkiessani erään talon oven olevan auki. Menin sisälle, mutten huomannut mitään ilmoitusta, miksi on ovi auki. Kii- pesin rappuja toiseen kerrokseen, ja totesin, että siellä oli wc.

Vanhemmanpuoleisia miehiä näkyi vartiointitehtävissä muissakin kaupungeissa ja erilaisissa paikoissa ja tehtävissä, usein kolme tai kaksi yhdessä. Vartijoina oli tietysti usein myös nuorempia. Mutta huonetoverini osasi kertoa, että Japanissa eläkeläismiehet usein menevät vartiointitehtäviin hyvinkin pienellä palkalla. Tämä pitää väestön ahkerana ja vahvistaa yhteiskuntarauhaa, kun valvova silmä on melkein kaikkialla lähellä. Järjestelmä ei liene vain kontrollin

kasvattamista, vaan myös joutilaan väen saamista työhön, joka tuottaa lisäarvoa yhteiskunnalle.

Palasin metroasemalle ymmärrysmatkalleni ja palasin sinne, mistä olin lähtenyt. Näin olin kiertänyt metron rengaslinjaa pitkin täyden ympyrän Tokion keskustan

ympäri, pysäkiltä 28 ykköseen ja siitä vielä yhden pysäkinvälin takaisin asemalle 28. Pientä seikkailua hotellille paluu taas oli, kun oli olevinaan tuttu tie, mutta tie lopuikin yhtäkkiä, mutta nousin portaat ylemmälle tasolle ja jatkoin tuttua tietä pitkin suoraan hotellille.

Tiistai 2015-03-03

Kuudes matkapäivämme, viides päivämme Tokiossa ja toinen konserttimme: Kullervo

Tiistaiamupäivän vielä jatkui vapaamme. Aamiaisen nautimme taas yläkerran maise-maravintolassa ja menimme kävellen puistoon, johon emme maanantaina päässeet. Osoittautui, että sinne olikin pääsymaksu. Emme sen takia aikoneet mennä puistoon, emmekä menneetkään, mutta minun osaltani päätöksenteko helpottui, kun mahani

osoitti oireita ja ryntäsin puistorakennuksen herrainkäymälään sillä seurauksella, että aikaa meni ja housuni olivat märät ja lähdin niitä kuivattelemaan hotellille. Tokeennuin siitä, lepäsin, ja oloni oli pian sangen hyväkin, mutta kahden päivän metrolipustani jäi toinen päivä käyttämättä.

Mutta matkamme varsinainen sairastaminen osui ihan muulle henkilölle: puheenjohtajamme oli saanut ilmarinnan ja makasi sairaalassa lääkäriveljensä seurassa. Varapuheenjohtaja, joka koko loppumatkan sai hoitaa puheenjohtajan edustus- ja muita tehtäviä, kertoi tilanteesta. Puheenjohtajamme jäi Tokioon viikkokausiksi, koska sai lentoluvan vasta, kun oli tarpeeksi toipunut. Ruutureeti kutistui ha(ri)ksi.

Ajoissa lähdimme Kullervo-konserttiamme edeltävään harjoitukseen. Tokion asemankaan kohdalla ei ollut ruuhkaa, joten olimme melkein tunnin etuajassa perillä. Ensimmäisen kerran olin kartasta

Matti Hyökki.

JOHN SCHULTZ

seurannut bussiajeluamme niin, että tiesin perilläkin, missä olemme, ja löysinkin kartastani Sumida Triphony Hallin ennen kuin siellä olimme. Alkumatkasta pystyin suunnistamaan kartan avulla, loppumatkasta Tokyo Skytree oli maamerkinäni, se jäi vsemmmalle puolellemme ja konserttisalimme olikin siitä hieman etelään, eikä kovinkaan kaukana sunnuntai-iltani tutkimuskohteesta, mutta toispua jokka.

Äänenavauksen jälkeen harjoittelimme a cappella -ohjelmistoamme: Terve kuun kakkosbassokohtaa, Rakastavaa, Saltarelloa ynnä muuta. Tuli kutsu Kullervo-harjoitukseen, joka sitten alkoikin. Juri, jonka nimi kirjoitetaan Yuri ja äänetään Jyri, johti harjoituksen jämäkästi. Matti antoi apua, jotta olisimme tulleet oikein sisään ja pysyneet

tempossa. Kullervon molemmat solistit lauloivat hyvin, joskaan varsinkaan Kullervon tekstistä ei saanut selvää, mutta nyt hän olikin meihin selin. Orkesteri soitti hyvin ja paremmin kuin edellisessä harjoituksessa, ja esimerkiksi ykköviulun juoksutukset menivät mallikkaasti kuin ompelukoneella tikaten.

Ykköspasuunalla oli torvensa tötterössä harjoituksissa kiinni semmoinen laite, jonka arvelin olevan viritys- tai puhtaussmittari. Siinä oli näyttö, johon pasuunaa soitettaessa tuli merkki yleensä keskelle ruutua, välillä sivuun tai niin, että merkki joko liikkui tai oli pieni tai epämääräinen. Yleensä merkki hänen soittaessaan oli keskellä ruutua ja joskus näyttöön tuli merkki, vaikkei soitinta puhallettukaan, mutta kovaäänistä

torvisoittoa tuli läheltä. En päässyt soittajaa haastattelemaan, mutta konsertissa laite, kooltaan noin 5 × 5 cm, oli poissa.

Kuorolle oli varattu kapeahkot penkit, joille kaikki mahtuivat. Sijoituimme japanilaisten kanssa vuorotellen edellisissä harjoituksissa määriteltuihin blokkeihimme. Matti määritteli meille keskikohdan ja vasen puoli tuli sisään vasemmalta ja oikea puoli oikealta, rivit järjestyksessä 1, 3, 2. Ykkösbasson päässä oli muiden edessä kaksi lyhyttä riviä, kuusi laulajaa yhteensä. Varsinaisen ykkösrivin meidän päämme viisi reunimmaista tulivat viimeisinä sisään, jotta takarivi ja keskirivi olisivat mahtuneet kulkemaan. Konsertin päätyttyä poistuimme vastaavassa järjestyksessä. Olimme framilla siis koko Kullervon ajan. Istuimme, kunnes kolmas osa alkoi, jolloin myös solistit tulivat sisään, ja kolmannen osan loppupuolella kuoro-osuuden päätyttyä istuuduimme Yurin merkistä vaskien pauhatessa. Nousimme uudelleen viidennen osan alkaessa.

Kullervon päätyttyä oli valtavat aplodit. Sitten esitimme Ainola-orkesterin kanssa Yuri Nittan johdolla Finlandian, jossa oli mahtipontisuutta ja vahvuutta. Aplodien jälkeen Matti johti Venematkan, jonka jälkeen aplodit olivat pitemmät kuin muistan mistään laulumieskonsertista ennen.

Kättilin lähimpiä japanilais- ja suomalaislaulajia, ja poistuimme melko hyvässä järjestyksessä.

Konserttialissa, joka lienee Tokion suurin, on lähes 2500 paikkaa. Permannolla, joka taisi olla ensimmäinen koskaan näkemäni laskeva katsomo, oli paljon väkeä, samoin ensi parvella, myös sivuilla, joilla oli yhdenistuttavat rivit, siis kaikki istuivat rintamasuunta näyttämölle vailla vierustoi-

veria, mutta toisella parvella ei tainnut olla ketään. Oma arvioni on noin 700, mutta kuulin niinkin ison arvion kuin 1300.

Heti konsertin jälkeen siirryimme kerrosta ylemmäs Japanin Sibelius-seuran järjestämälle vastaanotolle jossa oli läsnä parikolmekymmentä varmaankin suomalaista, joukossa Suomen Tokion suurlähettiläs Manu Virtamo puolisonsa kanssa. Kättilimme suurlähettiläspariskuntamme, pidettiin puhe kummaltakin puolen ja lauloimme Suomen laulun. Laulu-Miesten puolesta puhui ja levylahjan antoi varapuheenjohtamamme Pekka; puheenjohtajamme oli sairaalassa.

Siirryimme karonkkapaikkaamme. Konserttia edeltäneen tauon aikana olin kävellyt lähimaastossa ja huomannut radan- alikulkutien, jonka kummassakin reunassa oli oma tunnelinsa jalkakäytävää varten, kummassakin valastus, joka sinersi. Olimme saaneet ohjeen, että bussit noutavat meidät konserttitalolta kello 23 ja että tavarat jätetään konserttitalon pukuhuoneisiin. Siirryimme karonkkaan. Oli ensin kerrottu, että karonkkapaikkaan on noin minuutin tai kahden matka. Toinen arvio oli viisi tai seitsemän. Nämä minuuttimäärät olisi vis- siin pitänyt kaikki laskea yhteen. Karonkka- paikka oli toisella puolen rataa ja siirryimme sinne sinertävän jalankulkutunnelin läpi, mutta oli silläkin puolen muutaman korttelin matka rakennukseen, jonka neljäs kerros oli päämäärämme. Rakennuksen sisäänkäynnin päällä olivat isot kirjaimet O. T. K. ja perässä muutama pieni kirjain. Luin tämän: ”Osuustukkukauppa rajoitetulla lisämaksuvelvollisuudella”. Ajattelin ranta- kuoroveljeämme, jonka isä vuosikymmenet työskenteli Kulutusosauuskuntien keskuslii-

Karonkka OTK:n yläkerrassa.

tossa, ja edelleen KK:ssa pitkään toiminutta Pietari Salmenoja, liiketöyväen liiton Liitolaulua ja niin edelleen. Mutta neljanteen kerrokseen päästyäni heti kuulin kuoromme isännältä, että tavarat pitää hakea konserttitalolta. Minähän portaita takaisin alas ja ryhmän mukana takaisin konserttitalolle sinertävän tunnelin läpi. Matkalaukkuni reppuominaisuus pääsi käyttöön.

Sinertävästä tunnelista sitten taas kohti uusia haasteita ja Osuustukkukauppaa. Matkalla pysähdyin tarkistamaan, etten ollut mennyt OTK:n ohi, ja heti minua opasti japanilaishuorolainen, vaikka yksin luulin kulkeneeni. Ei käynyt selville, oliko kysymyksessä suojeluskeli, siis peräpään valvoja, vai isäntäkuoromme päivystävä kapartio.

Karonkkaan olivat japanilaiset menneet ennen meitä suurlähettilästäpaamisemme takia, ja tavaroittemme haku teki uuden viivästyksen. Kaikille oli kuitenkin istumapaikka. Olimme ilmeisesti ravintolan tilausravintolakerroksessa.

Menin yhden kuorotoverini kanssa neljän istuttavaan loosiin. Sanoin vapaille pai-

koille pyrkivälle kuoroveljelleni, että hommaisi meille kaksi japanilaishuorolaista. Nämä saapuivatkin, mutta englantia ei ollut kovin hyvä yhteinen kieli. Sain kuitenkin selville, että vierustoverini oli liittynyt Oedo Choralikseen, kun se 1998 perustettiin, mutta hän ei tullut siitä toisen paikkakunnan yliopistokuorosta, josta suurin osa tuli. Hän oli ilmeisesti kuoron nuotistonhoitaja. Yliopistokuoro, josta monet laulajat tulivat, oli mieskuoro sekin; olin aikaisemmin ollut käsityksessä, että sekakuoro. Myöhemmin bussissa Chifuru kertoi, että Japanissa mieskuorohuumori on aivan samanlaista kuin Suomessa.

Toista pöytäme japanilaista en ehtinyt haastatella. Hän ei paljoa puhunut, jotain sentään, mahtoiko johtua englannintaidosta vai ujoudesta. Mutta seurustelumme keskeytyi, kun pääkabinetissa alkoi virallisempi ohjelma. Sieltä oli jo aikaisemmin kuulunut Metsämiehen juomalaulu ynnä muuta. Loosissamme oli ollut pöytä valmiiksi kalettuna, paljon oli lajeja, ja ohutta, lämmitä, löysäpohjaista pizzaa tuotiin. Juomia oli pulloissa. Puikoille riitti käyttöä. Siirryttyä-

ni ohjelmaa seuraamaan kävin välillä einehtimässä loosissani, mutta sitten huomasin, että tyhjän loosimme oli vallannut japanilais-suomalainen seurue, joka ilmeisestikin halusi rauhassa seurustella. Hyvä näin. Minulle ei jäänyt nälkä eikä jano. Virallisessa osuudessa, jonka puoleltamme varapuheenjohtajamme hoiti, annettiin lahjoja ja pidettiin puheita. Ennen lähtöä huomasin Yurin saaneen Ateneumin Sibelius-näyt-

telyn kirjan englanniksi. Tapani mukaan vastasin, vaikkei kukaan mitään kysynyt, ja kerroin Yurille lukuvihjeenäni, että kirjassa on muutaman sivun mittainen luku Sigurd Wettenhovi-Aspasta, ja kerroin, että Lau-lu-Miehillä on kolme hänen Sibeliusta esittävää työtä. Kerroin myös, kuinka Sigurd kerran valkoisessa frakissa käveli rantatieltä Ainolaan syli täynnä punaisia ruusuja Aino Sibeliukselle. Kerroin myös kirjaan pisim-

Kirsikan tuoksua nuuhkii Arno Rautavaara.

män kirjoituksen kirjoittaneesta Ateneumin nykyään kai entisestä intendentistä, että hän oli nähnyt YL:n omistaman Eero Järnefeltin maalauksen Sibeliuksesta Vanhan musiikkisalisissa jo ennen tulipaloa, koska liittyi YS:ään alkuvuodesta 1978. Kirjan mukaan tämä teos oli Vanhan musiikkisalisissa vuoteen 2013, minkä jälkeen sen sijaintipaikka on tuntematon, mutta Ateneumin näytteilyyn se kuitenkin oli saatu.

Karonkasta oli määrä poistua busseilla, jotka tulivat meitä noutamaan konsertti-

talolta. Chifuruhan taas sai ylimääräistä työtä, kun meni busseja vastaan ja ohjasi ne OTK:lle, ja kyllähän me lähdimme. Kovin lyhyeksi karonkka-aika jäi, vähän toista tuntia, mutta kyllä siinä paljon ehti. Juttelin parin daamin kanssa, joista toinen oli Sibelius-seurasta ja toinen soitti alttoviulua (!) Ainola-orkesterissa.

Bussit sitten veivät meidät hotelliin siirtävien jalankulkutunnelien välistä radan ali solahtaen.

Keskiviikko 2015-03-04

Seitsemäs matkapäivämme, kuudes ja viimeinen päivämme Tokiossa, siirtyminen Kiotoon

Yövyimme ja aamiaistimme tutussa Tokion-hotellissamme yläkerran ravintolassa.

Matkalle lähdimme kommelluksetta. Yteradio aloitti ensimmäisen pysähdyksen jälkeen bussissa 1. Fuji näkyi edelleen hy-

vin. Yteradio kertoi, että vuori näkyy erityisen hyvin, ja se on tänä talvena erityisen luminen. Chifuru kertoi Kiotoon hotellissamme, teeseremoniasta ja teehen liittyvistä tavoista. Kiotoon on paljon sakatehtaita eli panimoita.

Fuji jäi menosuuntaamme nähden oikealle, mutta näkyi hyvin. Vuoren juurella vasemmalla ja takana eli ylempänä oli pilviä, ja kun ajoimme eteenpäin, jäi vuoren juurella vasemmalla ollut pilvimassa vuoren ja meidän väliimme niin, että pilvi lopulta peitti Fujin sulan juuren ja vain valkea laki näkyi pilvien päällä. Fuji näytti leijuvan pilvessä. Nautimme matkalounaamme ja jatkoimme taas.

Huonekuntamme lähti katusuunnistamaan pian Kiotoon päästyämme, koska kellosta näimme, että luonnonvaloa on enää vähän aikaa. Ohjelma oli vapaa seuraavaan iltapäivään asti ja kukin matkasi, mihin matkasi.

Chifuru ja automaatti.

JOHN SCHULTZ

Torstai 2015-03-05

Kahdeksas matkapäivämme, toinen päivämme Kiotossa, 3. konsertti

Kioton hotellimme oli yleisempi kuin Tokiossa, wc-pytyssäkin oli lämmitys. Aamiaisella suuren sorttimäärän joukossa oli hanhenmaksaakin. Aamulla huonekuntamme teki tuntikausien kaupunkikävelyn keisarilliseen puistoon ja takaisin. Iltapäivällä siirryimme busseilla konserttipaikallemme. Kartasta seurasin taas, ja keisarilliselle puistolle asti reitti oli tuttu. Konserttimme oli konserttitalon kamarimusiikkisali, jossa tässäkin oli tavattoman hyvä ja kiitollinen akustiikka. Harjoittelimme omaa ohjelmaamme ja isäntäkuoromme Namiwa Choraliers omaansa ja sen jälkeen yhdessä Valkeat kaupungit ja Venematkan sekä Finlandian asemista neljältä käytävältä kuten Tokiossa. Sitten oma harjoittelumme jatkui.

Konsertti meni ilmeisestikin hyvin, oma johtajammehan tässä kriittisin arvioitsija on, ja hänen myönteinen käsityksensä tih-

kui tietoon, vaikka koko kuoro oli johtajan edessä seuraavan kerran vasta kaksi päivää myöhemmin Hiroshimassa. ”Laulu-Miehet on selvästi saanut ilmaa siipiensä alle.” Konsertissa oli isäntäkuorollamme oma neljän laulun osuutensa ennen väliaikaa, ensimmäisenä Jaakko Mäntyjärven Cornish lullaby. Riemastuttava ja erinomainen oli tämäkin isäntäkuoromme. Suosionosoitukset olivat erittäin runsaat ja jatkuivat vielä poistuttuamme. Väliajalla juttelin yhden japanittaren kanssa, joka kertoi olevansa kotoisin Mäntsälästä; siis oli syntyjään Kiotosta ja kertoi olevansa äitinsä luona, mutta että hänen kotinsa on lähellä Mäntsälän kirkonkylää ja siellä suomalainen aviomies odottaa. Hän kertoi äitinsä laulavan seka-kuorossa, joka tulee ensi vuonna Suomeen.

Konsertin jälkeen oli halukkailla vaat-
teidenvaihto ja kaikilla pukuhuoneen tyh-

jennnys, ja sitten konserttisalin aulassa karionkka. Siellä aika paljon kumpikin kuoro oli omissansa, mutta olihan vuorovaikutusta runsaasti myös.

Tokion konsertin vierustoverini oli tullut mukaan, ei tosin matkustanut ykkösbussissa eikä laulanut ykkösbassossa, vaan lauloi Kioton kuorossa toista tenoria. Yksi isäntäkuorolainen oli monelle tuttu, koska oli laulanut YL:ssä lukuvuoden 1998-1999. Minullakin oli hämälä muistikuvasta laulajasta, vaikkol tuona vuonna kovin aktiivisesti YS:n toimintaan osallistunut. Hän sai englanninkielisen Ateneumin Sibelius-kirjan.

Paljon puikoilla syötävää oli pöydillä tarjolla ja kahta lajia lämmintä ruokaa tuotiin. Juomia tarjottiin. Kovasti yritimme

me noudattaa maan tapaa, että lasiin aina kaataisi juoman joku muu kuin se, joka sen joisi. Paljon laulettiin, myös serenadeja, ja isäntäkuorosta taas löytyi yllättävää suomalaisten mieskuorolaulujen osaamista. Heihei-kalastajalaulu kuultiin täälläkin, Tokiossa se oli reippaudellaan yllättänyt, on siinä semmoinen japanilainen meno ja meininki. Aivan vastakohta oli konsertissa jälleen Karjalan kunnaaitten kolmannen säkeistön piano pianissimo, jossa kuoro tällä kertaa brummasi sempre, tämä oli muutos Tokion konserttiin verrattuna ja tätä tapaa noudatimme loppuissa Japaninkonserteissamme.

Bussit noutivat meidät ja palasimme hotellille odottamaan varhaista lähtöämme seuraavalle paikkakunnalle.

Perjantai 2015-03-06

Yhdeksäs matkapäivämme, kolmas päiväme Kiotossa, siirtyminen Hiroshimaan

Viimeinen aamiaisemme Kiotossa ja sitten lähtö kahdella bussilla kohti Hiroshimaa.

Kummassakin bussissa, taas, oli oma opas, meillä ykkösbussissa Mariko, jonka nimen kuultuani kysyin, vaikkol kukaan pyytänyt: Marikoko? Ja itse vastasin, vaikkol kukaan pyytänyt: Mariko! Hän kertoi, ja tämän oli Chifurukin maininnut alkumatkast, että Kioto on pääkaupunkipääkaupunki, mutta Tokio on itäinen pääkaupunki. Mariko edelleen kertoi kirsikankukinnan merkityksestä ja kertoi kolmannen kuulemani ja

ilmeisesti oikean selityksen, miksi monilla ihmisillä on hengityssuojain, maski: syynä on toisen maailmansodan jälkeinen runsas tuijien istutus kaikkialle Japaniin. Tarvittiin puuta ja istutettiin nopeakasvuista tuijaa (seetriä), mutta sen merkitys väheni eikä puita enää kaadettu, vaan nyt se levittää siitepölyä ympäriinsä, ja monet suojaavat itsensä maskilla, koska ovat allergisia tälle vieraslaajille.

Japaniin annetaankin kolme ennustetta eikä pelkkää sääennustetta: sää, kirsikanku-

kinta ja siitepöly. Kirsikka alkaa kukkia etelässä helmikuussa ja kukinta jatkuu pitkin saariryhmää pohjoiseen Hokkaidoon, joka saa kirsikankukkansa kesäkuussa.

Matka alkoi lyhellä etapilla kohti Kiyomizu-nimistä buddhalaistemppeleä. Sen vieressä oli shintolaistemppeleitä ja tempeleitä oli myös siellä, täällä, ja varsinaista turistitirysää kauppoineen ynnä muineen oli paljon, samaan tapaan kuin Japaniintulomme ensimmäisessä kohteessa, jossa basaarit olivat tasaisella maalla, kun täällä oli mäkeä ja notkelmaa. Löytääkseni takaisin painoin mieleeni maamerkin siitä kohdasta, johon olimme parkkipaikalta nousseet: seitsemän sateenvarjon edestä kellon kohdalta ansarin ali, taikka oikeastaan pergolan perälle.

Matka Hiroshimaan ei ollut aivan lyhyt, ja oli toinenkin pysähdys. Näillä pysähdyspaikoilla yritin kävellä rakennuksen ympäri, mutta aina se ei onnistunut. Monet pysähtymiskohteemme muistuttivat meikäläistä abc-asemaa.

Hiroshimaan päästyämme huonekuntamme taas päätti käyttää vähenevän luonnonvalon kävelyyn. Hotellimme oli aivan lähellä rauhanpuistoa, ja hotellihuoneemme ikkunasta avautuikin upea, urbaani maisema: rauhanmuseo ja rauhanpuisto sekä rauhanpuiston dome joen toisella puolella. Maisemassa oli edelleen liikekeskustaa ja hyvin leveä puistokatu, esplanadi, jonka varrella hotellimmeikin oli. Puistokadussa oli keskellä leveä, monikaistainen ajotie ja sen kummallakin puolella puistokaistale ja kummallakin puolella vielä kapeampi katu ennen kuin alkoivat rakennukset. Nämä rinnakkaiskadut olivat hiljaisia, niissä ei ollut liikennevalojakaan. Keskellä olikin sangen vilkas liikenne. Hotellimme oli miltei joen rannassa.

Dome-sanan merkitys on kupoli, mutta käsitin sen paikan päällä saksan tuomio-kirkkoa tarkoittavan sanan dom vastineeksi, mitä se alunperin onkin. Sekä dom, dome että tuomio tulevat latinan sanasta domus,

ARNO RAUTAVAARA

koti. Hiroshiman dome oli alunperin ihan markkinarakennus, jonka seinät jäivät pysyyn, koska pommi räjähti melkein yläpuolella.

Oppaamme kertoi, että Hiroshima on raitiovaunumuseo: monista kaupungeista on raitioliikenne lopetettu ja niiden vanhoilla vaunuilla ajetaan Hiroshimassa.

Huonekuntamme käveli domelle ja sitten siksakkia rauhanpuistossa. Siellä olevasta turisti-informaatiosta edustin kartan ja olin taas kartalla; hotellista olimme saaneet pienemmän kartan aivan lähialueesta.

Kävelyretkemme jälkeen jäin hotelliin

lepäämään; matkaväsymys oli minut vallannut, vaikka yöni olinkin loppumatkasta nukkunut paremmin kuin alkumatkasta, jolloin usein öisin saatoin kirjoittaa matkakertomustani hotellin aulassa ehkä tunnin verran kunakin yönä, vaihtelevaan aikaan. Loppumatkasta kirjoittamiseni ei ole ollut kovin säännöllistä eikä raportointini ole ehkä aivan yhtä tarkka kuin Tokiosta.

Yöllä kuitenkin heräsin huonoon olooni: nenä tukossa. Panin ilmastoinnin päälle ja kävin kävelyllä, mutta vaivainen olin siitä asti pitkään ja ennen konserttia pärskin ja niiskutin.

Lauantai 2015-03-07

Kymmenes matkapäivämme, toinen päivämme Hiroshimassa, 4. konsertti

Aamulla, aamiaisen jälkeen tietysti, oli retki Miyajima-nimiselle saarelle. Siellä kohteemme oli Otsukushima-temppeli (Itsukushimajinjashrine). Oppailla tuntuu olevan käsitys, useimmiten kai oikea, että turisti aina kaipaa tietoa ostosmahdollisuuksista, ruokailupaikoista sekä rakennuksista, joita katsella. Mutta kun kävi ilmi, että temppelissä olivat alkamassa häät, jäin niitä seuraamaan enkä mennyt saareen syvemmälle. Seremoniasta en tietenkään paljoa käsittänyt, mutta ilmeisesti sekä sulhasen että morsiamen isä oli shaketissa. Matkamme edetessä vasta olin tajunnut, että tulopäivämme buddhalaistemppelevierailu oli meille onnekas, koska silloin oli ollut päätemppelessä palvelus, jossa olimme kuulleet kuoroakin, kun ritilän läpi katselimme. Useimmat näkemämme temppelit, joita oli monta, olivat tyhjillään.

Monet retkikuntamme jäsenet olivat tutustuneet saareen enempi, mutta aikalumme ei sallinut sen toiseen päähän asti menemistä. Köysiratakin siellä oli, oli etäisyyksiä sekä vaaka- että pystysuuntaan. Olimme tyytyväisiä siitä, että olimme varhain liikkeellä, sillä saarelle tuli koko ajan enemmän väkeä kuin sieltä poistui. Paluumatkalla nautimme okonomiyaki-lounaan erään ravintolan neljännessä kerroksessa.

Konserttia edeltävää harjoitusta oli myöhennetty, jotta halukkailla olisi mahdollisuus käydä vaikkapa rauhanmuseossa. Sinne huonekuntamme olisi ehtinyt edellisenä päivänä juuri ennen sulkemista; sisään ei pääse enää, kun sulkemiseen on aikaa puoli tuntia; muttemme silloin halunneet vähää valoisaa aikaa käyttää museon sisässä. Olin nyt sen verran toiskuntoinen, että jäin huoneesemme lepäämään. Huonetoverini

kävi tustumassa liikekeskustaan, joka oli aivan lähellä.

Konserttipaikalle yhtyneitten seurakuntien Nagaregava-kirkkoon menimme taas kahdella bussilla. Kirkko on sangen uusi ja moderni. Se on rakennettu vuosikymmeniä myöhemmin pommiräjähdyksessä tuhoutuneen tilalle. Tuhoutunut kirkko oli aivan keskustassa, uusi kauempana, rautatieaseman suunnassa. Siellä oli tavattoman hyvä laulaa. Tuhoutuneen kirkon raunioista kerätyistä kahdesta hiiltyneestä tukinpätkästä on tehty uuteen kirkkoon alttariristi, ja siellä oli myös kolhiintunut kello, joka oli pommituksesta selvinnyt. Vanha kirkko oli metodistiseurakunnan kirkko, ja vaikka se olikin domen ohella lähes ainoa rakennus, josta jäi seinät pystyyn, ei sitä rakennettu uudelleen, koska perusta oli paineaallon (tai säteilyn) takia heikentynyt eikä olisi kestänyt.

JOHN SCHULTZ

Olenhan ennenkin matkustanut, olen jopa käynyt Essenissä syömässä, vaikken olekaan vielä Badenissa kylpenyt, mutta erinomaisen matkakokemuksen hankki keskiuusmaalainen tenorimme, joka Hiroshimassa nukkui pommiin. Hän saikin lisänimekseen ”pirssi”.

Isäntäkuoromme Teraotoko men choir lauloi konsertin aluksi kaksi laulua ja väli-ajan jälkeen pitkän, hyvin mielenkiintoisen,

JOHN SCHULTZ

johtajansa säveltämän laulun, jossa kuoro liikkui koko kirkkosalin ympäri. Kirkko oli jokseenkin täynnä, mutta kovin iso se ei ole, yleisöä ehkä noin 200–300.

Levyjä meni enemmän kuin muissa paikoissa aikaisemmin, yli 30. Konserttiin tuodut historialevyt myytiin kaikki. Olin ennen konserttia ja myös väliajalla ja konsertin jälkeen eteisessä ja muutamille kerroin levyistämme.

Isäntäkuoromme oli pienehkö, noin 20 laulajaa, mutta tavattoman hyvä. Menimme busseilla karonkkaan, johon isäntäkuoromme lisäksi osallistui Chifurun johtaman paikallisen sekakuoron jäseniä.

Kuoromme luultavasti antoi voimakkaan panoksensa siihen, että ruokavadit nopeasti tyhjenivät. Täällä Hiroshimassa, ehkä vieläkin enemmän kuin aikaisemmin, törmäsin siihen tosiasiaan, etteivät nuoretkaan puhu englantia kovin hyvin. Vierus-

toverini kanssa juttu tyrehtyi ja hän pakeni baaria pitämään. Pöytäamme daami hymyili tyynesti ja ymmärsi jotain juttelustamme. U:n ääntämistä en enää edes yrittänyt kellekään opettaa, jotteivät vierustoverini olisi vaihtuneet niin tiuhaan.

Paljon serenadeja laulettiin, myös Annin laulu, ja myös isäntäkuoromme lauloi monta laulua, ja yhdessä Izataten. Mukaan otettujen Laulu-Miesten laulujen I, II ja III ja Linnala-mieskuorolaulukirjan niteet annettiin isäntäkuorollemme. Varapuheenjohtajamme edelleen hoiti edustuksen, puheenjohtajaamme emme hänen sairastuttuaan olleet nähneet, emmekä näkisikään ennen kuin viikkojen päästä Suomessa. Bussien lähtöaikaa oli aikaistettu, siinä oli Medical Teamimme eli kaksi lääkäriämme, lausunut ohjeen, ja muttei ihan niin aikaisin kuitenkaan lähdetty kuin tohtorit ordeerisivat, mutta melkein.

JOHN SCHULTZ

JOHN SCHULTZ

ARNO RAUTAVARA

Yhdestoista matkapäivämme, kolmas päivämme Hiroshimassa, siirtyminen Toyotaan, 5. ja viimeinen konsertti

Aamulla oli erityisen varhainen herätys, koska bussien oli määrä lähteä rautatieasemalle kello 7.30, ja melkein siihen aikaan lähdimmekin, onneksi, sillä bussissa Chifuru tarkisti aikaulun, ja junamme olikin lähtemässä sunnuntain kunniaksi kello 8 eikä 8.30. Liikennevaloissa Chifuru teki fakkiiritempun ja siirtyi ykkösbussista kakkosbussiin kertomaan ilosanomaansa. Yhtään ylläääräistä minuuttia ei jäänyt, sillä olimme laiturilla, kun juna tuli ja vaunumme 14 ajoi pitkälle ohitsemme, mutta ehdimme kaikki. Olin jo Kiotossa, jossa rautatieasema ja rautatie näkyivät hotellihuoneemme ikkunasta, laskenut, että useissa näkemissäni idän pikajunissa oli kuusitoista vaunua, niin tässäkin ja Chifuru mainitsi, että kuusitoista niitä aina onkin. Mutta siis neljästoista olikin veturin jälkeen toisena, kun veturi oli sekä ensimmäisessä että kuudennessatoista vaunussa, ja nyt mentiin perä edellä. Mutta Hiroshimassa sentään oli useita minuutteja

pysähdysaikaa, Kiotossa huonetoiverini oli kellostaan mitannut Shinkansen-junan pysähdysajaksi yhdeksänkymmentä sekuntia. Meillä oli Michigo-niminen opas mukamme, ja hän seurasi meitä junassa Nagoyaan asti, sitten palasi heti takaisin sadat kilometrit, jotka olimme taivaltaneet ajassa 2 tuntia 20 minuuttia, ja matkustimme tuossa ajassa Kioton ohi muttemme aivan Tokioon asti.

Japani on siitä jännä maa, että vaikka se Ison valtameren selällä näyttää kartalla ihan pieneltä pohjois-eteläsuuntaiselta pienten saarien pitkältä ketjulta, niin pinta-alaa on kaksikin kertaa Suomen ala, ja pääsaarella Honshulla mahtuu juna ajamaan itä-länsisuuntaan kolmesataa kilometriä tunnissa monen, monen tunnin ajan; pohjois-eteläsuunnassa Japani on 3000 kilometriä.

Nagoyassa vaihdoimme taas kahteen bussiin ja jatkoimme Toyotaan ja saavuimme jokseenkin aikataulussa hotelliimme,

jonne saimme jättää käsimatkatavaramme, vaikkemme huoneisiimme vielä päässeet. Meillä oli esiintymisvaatteet mukanamme, matkalaukkumme ja muut tavaramme tulivat pakettiautolla, jonka lähtöä oli Hiroshimassa aikaistettu, jotta iso ständimme olisi ehtinyt konserttiin, mutta aikaistus meinasi muuttua myöhäistykseksi, kun pakettiauton kuljettaja odotti lähtömääräystä, jonka sitten yksi kuorolaisemme ihmettelevälle kuljettajalle kai antoikin, vaikkei yhteistä kieltä ollut.

Toyotaan päästyämme pienen tauon jälkeen alkoi pikkukuoron harjoitus ja sen jälkeen koko kuoron. Toyotassa meillä ei ollut isäntäkuoroa, joten harjoittelimme vain omin päin. Pikkukuorolle oli varattu tunti harjoitteluun ja kuulin kommentin, ettei rukouslausutarjan harjoitteluun mitenkään saa niin kauaa menemään. Minulla oli pieni paine kirjoittaa tätä kronikkaa, koska oli ainut kerta matkalla, kun oli konsertti peräkkäisinä päivinä, enkä halunnut jättää edellisestä konsertista kirjoittamista rästiin, koska tunsin sen verran itseäni, että tiesin sekoittavani asiat, jos on monta konserttia muisteltavana. Olin myös kärsinyt matkaväsymyksestä ainakin siitä asti, kun sain

nenäni tukkoon ja nenäonteloni kipeiksi, kun yritin puoli yötä Hiroshimassa nukkua ilmastointi kiinni kokolattiamatolla kalustetussa huoneessamme. Jäin tauon ajaksi hotellin aulaan kirjoittamaan, ja kun pikkukuoro kokoontui mennäkseen harjoitteluun, liityin joukkoon ja seurasin harjoittelua, ja saatoin todeta, että Matti sai tunnin helposti kulumaan Poulencin parissa, sillä putsattavaa ja soinnin löytämistä riitti. Sain sen verran rästiäni kirjoitetuksi, että pääsin pukeutumaan tilavassa yhdeksän kerroksen pukuhuoneessa omassa rauhassani. Konserttisalin takahuoneeseen piti tulla melko monimutkaista reittiä kirjastotalon lastauslaiturin takaoven kautta, joten omin päin ei kukaan tullut, vaan koko suurkuoro tuli Chifurun johdattamana. Konserttisali on kirjastotalon kymmenennessä kerroksessa.

Sali oli erittäin hyvä, tähänhän Japanissa olimme jo tottuneet, ja sangen suuri. Esiintymislavan takana ylempänä olivat suurehkot urut. Salin kuulumme vetävän 1004, sinnehän siis olisivat mahtuneet prinssi Juan ja hänen espanjalaiset tuhatkolme morsiantaan, kuten Leporello luetteloaariassaan laulaa: “Mille tre, mille tre”. Konserttiin

JOHN SCHULTZ

JOHN SCHULTZ

odotettiin noin seitsemää-kahdeksasataa kuulijaa ja suunnilleen tuonkokoisen yleisön saimmekin. Konsertti oli onnistuneen konserttimatkan hyvä päätös, tunnelma oli lämmin ja yleisö tavattoman vastaanottavainen. Pekka lauloi piano pianissimonsa vähän aikaisempaa voimakkaammin, mutta olihan salilla kokoakin. Finlandian lauloimme salista, sitä ennen lavalta ylimääräisenä Venelaulun. Poistuin näyttämön viereisestä ovesta ja siis kuljin salin sivukäytävää pitkin melkein perältä aivan eteen, ja yleisöstä kätetelin kuulijoita varmaankin kymmenittäin; into oli yhteinen.

Menin levynmyyntipöydän luo sekä ennen että jälkeen konsertin kuin myös väliajalla. Japanissahan me kuorolaiset emme levyjä myyneet, koska emme riskeeranneet, vaan annoimme japanilaisten myydä, koska maassa ollaan kovin tarkkoja siitä, että

työtä tekevät vain sellaiset, joilla on työluupa. Edellisissä neljässä konsertissa meillä oli yhteistoimintakuoro, joka huolehti myynnistä. Täällä Toyotassa yksi japanilainen levyjä sitten möi. Minä kerroin halukkaille, mitä levyillä oli ja mitä ei. Sibeliuksen levyä ruvettiin jo suunnittelemaan, jotta seuraavalla ulkomaanmatkallamme olisi edustuslevy. Mutta Toyotan yleisö yllätti ja osti levyjämme ennätysmäärän. Tauolla loppuivat hengelliset Särkyneille-levyt, mutta niitä löytyi takahuoneesta lisää. Konsertin jälkeen myytiin kaikki loput Särkyneille-levyt sekä satavuotisjuhlan historiallinen. Myös Kuusisto-levy teki kauppansa, mutta sitä jäi, samoin kumpaakin Linnalaa, mutta Linnaloita oli otettukin kaksinkertainen määrä. Sibeliusta kysyttiin, mutta hänen sävellyksiään ei ollut mukaan otetuilla levyillämme. Linnaloita olisi mennyt ehkä enemmän, jos Karjalan

Varapuheenjohtajamme Pekka Siltala pitää puhetta Chifuru Matsubaralle, joka kutsutaan Laulu-Miesten säveltaiteilijajäseneksi.

kunnailla jo olisi ollut levytettynä. Ehkä pieni määrä joululevyjä olisi mennyt kau-paksi, onhan Sibeliuksen joululauluja kum-mallakin levyllä, toisella kaksi, toisella viisi.

Olin taas pukuhuoneessa suunnilleen viimeinen ja kun yritin poistua, kysyin lähellä olleelta talon intendentiltä, miten pääsen ulos. Hän ei virkkanut mitään, vaan johdatti minut vastakkaiseen päähän käy-tävää kuin olin olettanut, mutta syy selvisi:

siellä oli japanilaisten järjestämä karonkka, jossa oli astioissa ruokaa tarjona, muun ei-neen jatkona ilmeisesti yli jääneitä kolmio-leipiä niistä eväistä, joita meille oli konser-ttitalolle ennen konserttia nautittavaksi varattu. Matkanjohtomme oli jo päättänyt, että tämä karonkka jätetään väliin, mutta silloin ei muistettu, että karonkka olikin paikallisten järjestämä. Osa kuorostamme meni hotelliin, ja osa myös palasi karonk-kaan, kun sai puhelimella tai whatsappilla tiedon. Karonkassa oli sekä syötävää että juotavaa, eikä koko matkallamme tosiaan juuri kerinnyt nälkä tulla, mutta pitkillä bussimatkoilla ja muutenkin tuppasi jano tulemaan, karonkoissa ei. Joka bussimatkal-le oli ilmeisesti varattu vesipullo jokaiselle, ja niitä minulle kertyi lentoasemalla pois-heitettäväksi asti, vaikka niitä olin juomalla tyhjentänyt ja vajaita heitellyt pois jo pitkin matkaa. Kolmelle pitkälle bussimatkalle oli jo Suomessa itse kukin valinnut ruokalistas-ta retkievänsä, joka sitten aikanaan jaettiin.

JOHN SCHULTZ

Tulevaisuuden autoa ajaa John Schultz, pelkkääjän paikalla Toyota-automuseon opas.

Maanantai 2015-03-09

Kahdestoista matkapäivämme, toinen päivämme Toyotassa, siirtyminen Osakaan

Vielä oli yksi kokonainen päivä Japanissa. Heräsimme Toyotan hotellissamme, aterioimme aikaisin ja lähdimme taas kahdella bussilla, tällä kertaa Toyotan Toyotan tehtaalle, joka on Toyodan perheyriyksen keskus. Siellä oppaamme oli USA:ssa vuosia asunut ja todisti englannintaidon suunnattoman varianssin siinä maassa: suurin osa nuoristakaan kuorolaisista ei puhunut englantia edes auttavasti, eivät edes yliopisto-opiskelijat, mutta muutamat puhuivat hyvin, ja tietysti oppaat, joskin heissäkin oli eroja, kun moni opas puhui erittäin sujuvasti ja nopeasti huonoa englantia, joka oli täynnä opeteltuja erityisanoja, ja toiset taas, kuten tämä autotehtaan oppaamme, ihan oikeasti puhui niin hyvin englantia, että puhevauhti oli niin nopea, ettei äkki-

näinen nuori maalaispoika perässä pysynyt.

Autotehtaalla robotit ruuvasivat ruuvit ja kiinnittivät ovet ja ikkunat ja tekivät ylipäätään vaikka mitä, tosin oli myös työvaihteita, joita ihmiset tekivät, laulajatoverini arvelun mukaan siksi, että on olemassa töitä, jotka on edullisempaa teettää ihmisillä, koska kone voi olla joissakin tehtävissä liian iso tai kömpelö. Tehdas oli tavattoman mielenkiintoinen. Kuulimme tuotantolukuja ja paljon historiatietoja, mutten niitä kirjannut ylös. Yhtiö kuitenkin on paljon auton keksimistä vanhempi, se teki ompelukoneita tai vissiinkin kehruukoneita tai vastaavia hienomekaanisia välineitä aikaisemmin, autot tulivat vasta kolmikymmenluvun alkupuolella kunnolla mukaan. Tehdasalueita on Toyotan kaupungissakin useita.

Tilanteessa ottamassa tilannekuvaa John Schultz.

JARI RUUTU

Poistuessamme näimme japanilaisen työtaistelun: miehiä rivissä kuorolausemassa, yhdellä miehellä vaaleanpunaisella pohjalla oleva julistekyltti, ja vastaava rivi vähän matkan päässä toinenkin, kumpikin rivi ruokalan sisäänkäynnin tasanteella, ja työtaistelu ajoitettiin niin, että siihen käytettiin vain ruokatuntia eikä työtahti siitä häiriintynyt. Lakkokin on Toyotan tehtailla ollut, mutta siitä taisi olla jo useiden sukupolvien aika.

Nimi Toyota on autoille saatu omistajaperheen sukunimestä Toyoda, kun siitä on poistettu kaksi pikkuviivaa. Jäljelle on jäänyt kahdeksalla viivalla kirjoitettavat merkit, mitä pidetään hyvää onnea tuottavana määränä. Muistelin Leif Segerstamia, josta olen kuullut, että pitää numerosta kahdeksan, koska se on äärettömän ja avioliiton merkki erektiossa. Toyotan kaupungilla oli muu nimi, kunnes sen nimeksi muutettiin Toyota 1959.

Toyotan historiaa yritin suhteuttaa siihen, että kun olin vuonna 1967 kesäkuun kahtena ensimmäisen päivänä pyrkinyt oppikouluun, menin kolmantena päivänä katsomaan tuloksia isäni kyydissä hänen sinä päivänä ostamallaan ensimmäisellä Toyotalaan, joka oli joensininen Toyota Crown. Ja olin päässyt oppikouluun! Ja isäni ajaa Toyotaa edelleen, tosin auto on vaihtunut monet, monet kerrat ja on nykyään pienempi kuin Crown.

Lähdimme Toyotasta bussilla Osakaan, jossa olimme vain yhden yön. Lähdimme kotiin lennolla Osakan lentokentältä seuraavana päivänä. Hotellimme oli aivan muuta tyyliä kuin edelliset. Olisin muuten sitä ehkä pitänyt postmodernina kertaustyyllisenä rakennuksena, jota se ehkä oli-

kin, mutta kun huomasin kylpyammeen vieressä seinään upotetun saippuasäyvennyksen ja saman ammeen reunalla samalla seinustalla tutut kolme pumpupulloa, saippuaa, shampoota ja hoitoainetta, jotka hieman erivärisinä ja -muotoisina olivat olleet kaikissa hotellikylpyhuoneissamme vakiovarustuksena, rupesin arvelemaan, että kysymyksessä on amerikkalaisen hotellin näköiskopio, ja ryhdyin eläytymään sisällissodan aikaan, konfederaation puolelle.

Mutta vielä viimeisenä iltana vietimme päätöskaronkan. Sinne oli taas kävelymatka, joka oli sekä lyhyt että pitkä; siis ei mikään kohtuuttoman pitkä matka, mutta sellainen, että eksyä olisi hyvin ehtinyt. Menimme katettua kauppakujaa ja Hiltonin kohdalta käännyimme tai sitten jatkoimme suoraan, risteyksissä ei aina ollut helppo hahmottaa, mistä oli tulossa ja minne menossa. Onneksi minun ei tarvinnut yksin suunnistaa takaisin. Hotellista olin edustanut kartan, joka oli hotelliketjun Osakan hotellin esite, ja kartta oli hieman postimerkkiä suurempi. Se olisi voinut auttaa paljonkin, jos kaupunkia olisi tuntenut, koska siinä oli läheinen rautatieasema merkittynä, mutta kun asemia oli lähellä monta eikä niitä oikein jalkakäytävää pitkin pimeässä kävellessä erottanut, eikä ilman-suuntiakaan, niin muistini ja arvauksieni varassa olin, mutta onneksi porukka löysi takaisin hotellille ja minäkin, kun seurasin muita.

Mutta karonkka oli hyvän kiertueen hyvä päätöskaronkka. Mukana oli kaksi japanilaiskuorolaista, jotka ovat Suomessa opiskellessaan kuuluneet YL:ään, toisesta olen jo kirjoittanut, että hän sai eräässä konserttikaronkassa Ateneumin Sibeliuskirjan,

toista en ole vielä maininnut, vaikka hänkin on ollut läsnä niin monessa menossamme, että jo tunnistin. Hän oli ollut YL:ssä kaksiuhatluvun puolella puolisen vuotta, ja hänestä nyt lopuksi kuulumme sen tärkeän osan, joka hänellä oli matkamme onnistumisen edistämisessä, että hän oli töissä Kirin-panimossa ja siksi kaikissa karonkoissamme oli tätä merkkiä tarjolla eikä sitä a:l-la alkavaa, jota mainostettiin enemmän ja jota saimme Finnairin tarjoamana menen tullen.

Karonkassa muistettiin näitä kahta lyhyen aikaa YL:ssä laulanutta japanilaiskuoroveriamme, mutta laulukuntamme muisti myös kuusitoista vuotta YL:ssä laulanutta ja kolme vuotta omassa kuorossamme Laulu-Miehissä varalaulunjohtajana toiminutta Chifuru Matsubaraa, jonka panos matkamme onnistumiseksi oli aivan ensiarvoinen ja suunnaton. Hän toimi koko matkamme ajan ykkösbussissa de facto matkanjohtajana, eikä matkanjohtajan apulaiselle jäänyt juurikaan tehtävää, matkanjohtajamme Kejohan oli kakkosbussissa; Chifuru ohjeisti ja selvitti kaikki, suunnitellut ja vastaan tulleet, hommasi evästä konserttia en-

nen nautittavaksi, vaikkei semmoista ollut ohjelmassa, ja valitti, ettei pienestä kaupasta saanut viittäkymmentäviittä samanlaista, joten meidän oli tyydyttävä erilaisiin annoksiin. Hän opetti bussimme ottamaan luvun, ja opetusta tarvitsimme, vaikka joka kerta päädyimme samaan kahteenkymmenen kahdeksaan, ja kaikki kaksikymmentä kahdeksan tai ainakin turvaava enemmistö meistä oli armeijankäynyt, ja siis luvun ottaminen nyt ainakin olisi pitänyt osata – vertailu Tapiolan kuoron salamannopeaan luvunottoon oli kiihittäjänämme. Kolme kämmiä sattui matkan aikana, ne kaikki Chifuru hoiti tekemällä ylimääräistä: Tokion Kullervon karonkan sekaannus johtui siitä, että oli liian monta ihmistä hoitamassa, ja ohjeen jättää tavarat konserttitaloon oli ilmeisesti antanut joku semmoinen, joka joko ei tiennyt, että talo suljetaan kello 22 tai ei ymmärtänyt, että karonkka ei niin aikaisin voi päättyä, kun se alkoikin vasta suunnilleen tuohon aikaan; Shinkansen-junan lähtöajan huomaaminen puoli tuntia luultua aikaisemmaksi oli johdatusta ja tuuria, niin täpärälle ehtiminen meni, mutta oli siinä myös sitä, että Chifuru oli matalaa profilia pitäen saanut matkan aikana joukkomme pysymään lähempänä japanilaista oletusjärjestystä kuin oma suomalainen sekamelaskamme olisi ollut, ja kun lähtöaika oli käsillä, niin silloin myös lähdimme ja ehdimme, vaikka tilanne olikin muuttunut; ja kolmaskin oli, mutta matka oli niin onnistunut kokonaisuutena ja kaikilta osiltaan, etten sitä enää jälkikäteen kirjoittaessani muista enempää kämmejä, mutta muistan

HARRI RUUTU

Toyotan sake-muki.

*Jaakko Kivinen
keskustelee.*

sen, että kaikki nämä Chifuru hoiti, mutta joutui näkemään niiden takia ylimääräistä vaivaa. Ja sen muistan ja tiedän, että Chifuru osallistui matkamme valmisteluun teke-mällä suunnattomasti työtä kolmen vuoden ajan.

Karonkassa Chifuru Matsubara kutsuttiin Laulu-Miesten säveltaiteilijajäseneksi.

Matkan aikana Chifuru kertoi, miten oli ihastunut suomalaisen kuorolauluun niin, että muutti Suomeen kuudeksitoista vuodeksi. Syynä oli kyllä YL:n Japaninmatka 1976, mutta myös suunnilleen samoihin aikoihin sattunut Tapiolan kuoron matka. Näitä kahta kuoroa kotimaassaan kuultuaan Chifuru totesi, että tässä on kuorolaulun tulevaisuus, ja sitten hän muutti Suomeen, liittyi YL:ään. Kun häneltä kysyttiin Suomen ja Japanin eroja, hän totesi, että kun hän tulee Suomeen, hän ei ole turistia.

Loppukirin mahdollisti Kirin-panimo, mutta myös sake. Kuoromme jäseniä, jotka olivat merkittävästi vaikuttaneet matkan ja satavuotisjuhlavuotemme onnistumiseen, muistettiin kutsumalla asianomaiset yksi kerrallaan joukon eteen saamaan Toyotan kaupungista kuoromme hankkiman pienen

sakekipon. Laulu-Miesten kreivin aika ilmenee siinä, että kun erityistä aktiivisuutta osoittaneita jäseniä ruvetaan palkitsemaan, tarvitaan savikulhoja tusinakaupalla. Yksi rakennusmestari, jonka panos juhlavuotemme onnistumiseen on hyvin näkyvä, joskin hyvin vähän näkyvä, koska korjaustyöt juhlahuoneistossamme tehtiin pieteillä, sai sakekulhonsa vasta Suomessa, muisti kun kotona juhlahuoneistossamme toimi tältä osin paremmin. Yhtenä meriittiluetelona toimi matkaohjelmamme sivu, jossa oli lueteltu matkan toimihenkilöt, luettelo varustettuna lisäyksellä: muilta osin ovat voimassa normaalit kuoron organisaation mukaiset vastuut ja tehtävät, ja tämä sulkuihin piilotettu teksti nousikin merkitykseensä, kun matkan toimihenkilöluettelossa ensimmäisenä oleva puheenjohtajamme tuli esteelliseksi ja ”normaalin kuoron organisaation” mukaisesti varapuheenjohtaja ryhtyi toimeen. Ja Laulu-Miesten tilaa kuvaa se, että matkan toimihenkilöluettelolle varattiin matkaohjelmasta kokonainen sivu.

Kuoromme matkaiskukyky oli sangen hyvä. Jotenkin kohtalonomaista oli, että matka- ja hoitovakuutuksista ja koko mat-

kasta erityisesti huolehtinut puheenjohtajamme joutui terveydellisistä syistä pois rivistä ensimmäisen konserttimme jälkeen. Kuulimme hänestä jatkuvasti ja olimme tyyniä, kun tiesimme hänen saavan hyvää hoitoa ja toipuvan. Muuten konserttivahvuudesta oli enimmillään poissa kolme muuta laulajaa eri stemmoista, synnä ilmeisesti ostereista saatu tartuntatauti. Puheenjohtajamme Orff-soolon paikkasi matkalle palkattu solistivastajamme Jarno.

Japani näyttäytyi meille sekä ystävällisenä ja jotenkin helposti lähestyttävänä että etäisenä ja vaikeasti lähestyttävänä. Uskon niihin kielitieteilijöihin, jotka pitävät japania ja suomea sukukielinä, sitä osoittaa, että paino on sanan ensimmäisellä tavulla kummassakin kielessä. Ilmeisiä erojakin on, erityisesti konsonanteissa ja tavassa ne lausua. Sanastoa en pysty analysoimaan enkä rakennetta. Mutta yhteiskuntana Japani osoittautui erinomaiseksi. Varsinkin Tokiossa oli kaikkialla paljon väkeä, mutta kaikkialla oli hyvä järjestys. Monen päivän jälkeen saattoi jossain nähdä roskan kadulla, ja kaksi asunnotonta ja yhden asunnottoman majapaikan onnistuin näkemään. Taisi jossain olla yksi juopunutkin. Ja jo ensimmäisenä yönämme näin japanilaisia käymälöitä niin paljon, että rupesin tajuamaan, että niitä todella on joka paikassa ihan tarkoituksella: unettomuudessa meni aamuyöstä läheiseen keskuspuistoon, näköalaviraston viereen, kävelyille, ja vaikkei puisto ihan pieni ollut, niin ei se ihan suuriakaan ollut, mutta sitä ympäri käydessäni ohitin varmaan puolisen tusinaa pömpeliä. Käymälöitä oli siellä täällä, enkä nähnyt missään maksullista wc:tä enkä missään nähnyt epäsiistiä wc:tä, paitsi että itse yhden sotkin,

mutta ainakin yritin sitä siivotakin. Kuulemma Japanissa on vankiloitakin, ja onhan siellä oma mafiansakin Yakuza.

Koneita oli muuallakin kuin autotehtaassa, ja jokaisessa hotellissa oli vakiovarusteena bidet-suihku, jossa olivat asennot yksi ja kaksi, kuvan avulla ohjeistettuna. Joissakin istuimissa oli vielä suihkun voimakkuuden säätö, ja kuten kerroin, ainakin yhdessä hotellissa wc-istuin oli lämmin. Mutta tämä oli toinen puoli automaatioyhteiskuntaa. Toinen puoli oli, että ihmisiä oli paljon enemmän palvelemissa toisia ihmisiä kuin meillä. Meillähän issosakin hotellissa saattaa olla yksi ihminen aamiaista laittamassa, kun täällä tuntui olevan väkeä jos jonkun verran. Oli ihmisiä tuomassa lisää ruokaa pöytään, oli ihmisiä korjaamassa astioita niin tehokkasti, että joskus sain kolmekin kertaa pyytää oman tarjottimeni tai osan annoksestani takaisin tai hakea uudestaan. Kaupoissa oli paljon myyjiä, tosin taisi olla ainakin Tokiossa myös asiakkaita joskus todella paljon. Tuli mieleeni, että työllistämisen verokiilan sääntelyyn kannattaisi meilläkin verrata omaa malliamme Japanin malliin. Automaatiosta ei ole kansalaisille hyötyä, jos sen kautta kansantuote valuu pääomatulona ulkomaille ja väestöstä kasvava osa saa elantonsa tulonsiirroista.

Japanilaista ruokaa jonkin verran yritin syödä aamiaisilla ja muulloin, ja puikkoja käytin tavalla, johon olen tottunut: vasurilani, vaikka olen oikeakätinen, mutta kun oikeallani en saa tikuilla juuri mitään aikaan. Vasemmallani sentään sain syödäkseeni, mutta kyllä tarjoilija Hiroshimassa okonomiyaki-lounasta nauttiessamme näytti minulle kysyvästi haarukkaa, mutta pudistin päätäni ja sinnikkäästi söin. Aamiaiseni

kyllä ajan mittaan kävivät yhä länsimaisemmiksi.

Olimme matkatoimiston asiakkaita ja meillä oli aina siirtyessämme kaksi bussia ja kummassakin yleensä oli matkatoimiston opas. Toyotan tehdaskäynnillämme meillä oli tehtaan opas, ja taisi olla kaksikin, kaksi matkatoimiston opasta, matkanjohtajamme kakkosbussissa, matkanjohtajan apulainen ykkösbussissa sekä Chifuru.

Matkamme oli, kuten tässäkin numeroimistani päivistä eri kaupungeissa voi päätellä, sillä tavoin etu- ja takapainotteinen, että aluksi olimme melkein puolet ajastamme samassa kaupungissa, Tokiossa, joka tosin oli ainoa, jossa oli kaksi konserttia, ja lop-

pumatkasta hotellit ja paikkakunnat vaihtuivat niin, että Kioton jälkimmäisen yön jälkeen olimme ainoastaan Hiroshimassa kaksi yötä, muuten hotelli vaihtui joka yöksi: Kioto, Hiroshima, Toyota, Osaka.

Osakan konfедераatiohotelliaamiaisemme oli taas uusi, aivan erinomainen kokemus. Palasimme kotiin Finnairin lennolla, joka oli hieman etuajassa, ja hieman etukenossa oli lentoyhtiön minulle tarjoama punaviinilasi, minkä seurauksena liputin Japanin väreän joskus aikaisemmin valkoisilla housuillani, joiden vasemmassa puntissa oli kaksi kämmenensuuruista punaista läikkää, kun palasin kotiin tältä upealta konsertti- ja

Tiistai 2015-03-09

Kolmastoista matkapäivämme, toinen päivämme Osakassa, kotimatka

sankarimatkalta.

Harjoituksissa seuraavana maanantaina kävimme hieman palautekeskustelua, jonka kohokohtana oli kurinpitolautakunnan raportti. Lautakunta käsitteli kaiken suljetuin

ovin, mutta rivilaulajille jäi käsitys, että lautakunnan tärkein tehtävä oli harkita kurinpitolautakunnan jäsenten jääviys.

Mika Ainola

Laulumies
60. vuosikerta

Julkaisija Laulu-Miehet ry **Päätoimittaja** Pekka Siltala
Toimittaja Mika Ainola 050 408 2142, mikaaainola@hotmail.com
Taitto Janne Lehtinen
www.laulumiehet.fi **info@laulumiehet.fi**

LAULU-MIEHET

Johntaa Matti Hyökki *Urut* Tapio Tiitu

Lumivalkeaa

Perinteiset Joulukonsertit

Kallion kirkko
ti 8.12.2015 klo 18

Temppeliaukion kirkko
ma 21.12.2015 kello 18 ja 20

Liput 25 €
Ennakkomyynti:
Lippupalvelu

Tulevia tapahtumia

Varaslähtö Vappuun!

Kevätkonsertti Helsingin yliopiston juhlasali perjantaina 22.4.2016 kello 18

Suomi 100

Juhlakonsertti, Helsingin Musiikkitalo 3.12.2017 kello 18.30

www.laulumiehet.fi

